

HISTORIA ZABARDOWIC

SEIFFERSDORF

Zabardowice – wieś w Polsce położona w województwie dolnośląskim, w powiecie oławskim, w gminie Oława.

POCHODZENIE NAZWY ZABARDOWICE

Pierwsze wzmianki o nazwie to SIEDLUNGEN
Do **1253r** miejscowość nazwano Bachowitz lub Barowici

1253r – 1612r nazwa : Siffridowe

1612r – 1946r nazwa : Seyffersdor

1946r nazwa : Zabardowice

Źródło: Quester - Ohlau und Umgebung

Z informacji tutejszych mieszkańców,

Po II wojnie była nazwa Gorazdów
służyła ona mieszkańcom przez 2-3 lata

WŁAŚCICIELE

Zabardowice zmieniano po raz pierwszy w **1350** roku jako własność
należała do Ullricha de Siffridesdorpha.

1358r - 1360r Łucja żona Ullricha sprzedała folwark wraz z zabudowaniami.

1360r – 1402r dom mieszkalny z sołectwem należał do Frederyka de Sulcz.

1402r – 1789r miejscowość należała do Joanitów w Oleśnicy Małej

1789r – 1845r miejscowość należała do v. Grunda.

1845r – 1876r właściciel został Wilhelm Joseph Hoffmann

1876r – 1905r miejscowość przejął Wilhelm Schillen .

1905 do ok II wojny światowej miejscowość przejęła spółka producentów cukru
Zuckerfabrick – Neugebauer z Brzegu

Źródło: Katalog zabytków

ZABYTKI

W wykazie zabytków we wsi Zabardowice widnieją takie obiekty jak:

1. Cmentarz Katolicki
2. Dom mieszkalny nr 1.
3. Zespół pałacowy :
 - pałac
 - dom mieszkalny
 - obora I
 - obora II
 - obora III
 - obora IV
 - magazyn zbożowy
 - lodownia, obok chlewika
 - park pałacowy

Do rejestru zabytków wpisane jest park pałacowy (27.12.1984) i pałac (27.09.2005)

Źródło: Dolnośląski Wojewódzki Konserwator Zabytków

Pierwsza wzmianka o miejscowości: 1253r.

Szczegółowy rys historyczny i stan obecny:

W 1536r. właścicielem Zabardowic był Hans Czettritz, przed którym miejscowość posiadał Leonhard von Rasselwitz. Następnie jeszcze w XVI w. wioska przeszła na własność jednej z linii rodziny von Poser. W drugiej połowie szesnastego stulecia należał do Jerzego von Poser, Zabardowic i Lipki w księstwie oleśnickim. W 1594r. właścicielem Zabardowic był Ernst Poser von Rohrau (być może bratanek Jerzego). Z małżeństwa z N. von Dyhrn z Psar w księstwie oleśnickim pozostawił on dwóch synów Ernesta juniora i Cypriana. W 1626r. Zabardowice należały do rodziny von Czyrn. Następnie majątki w Żernikach Wielkich, Zabardowicach oraz Wysokiej nabył Jan IV von Pein (ur.1582r., zm.1649r.), będący między innymi kanclerzem księstwa wrocławskiego i nadsyndykiem Wrocławia. Zabardowice odziedziczył jego trzeci syn Zygmunt Reinhard (zm.1692r.), od 1668r. członek rady miejskiej Wrocławia. Z małżeństwa z Barbarą Elżbietą von Seidlitz pozostawił on dwóch synów Karola Konrada i Ernsta Leopolda. Żaden z nich nie był jednak wzmiankowany jako właściciel miejscowości. Zapewne została ona sprzedana przedstawicielom rodu von Prittwitz, wspomnianym w Zabardowicach w 1680r. Miejscowość w XVII w. należała również do Macieja von Riedel und Loewenstern. W osiemnastym stuleciu Zabardowice w dalszym ciągu często zmieniały właścicieli. Dobra w miejscowości posiadali między innymi: Henryk Ludwig von Koenigsdorff, generał major wojsk pruskich Karol Henryk von Paczynsky (ur.1741r., zm.1806r.) i Pan Grund (wzmiankowany w 1783r.). W 1819 i 1830r. pałac wraz z folwarkiem należały do rodziny von Vitzthum. W 1845r. właścicielem majątku był już porucznik Rudolph Wilhelm Joseph Hoffmann. Przed 1856r. posiadłość nabyli kupcy Schneider i Müller. W 1861r. właścicielem dóbr był tylko Schneider. Przed 1866r. sprzedał je Wilhelmowi Schillerowi. W 1886r. majątek w Zabardowicach liczył 390ha, w tym 355ha pól uprawnych, 5ha łąk, 19ha lasów, 11ha parku, dróg i podwórz gospodarczych. W tym czasie folwarkiem zarządzał inspektor Klinner. W rękach Wilhelma Schillera pałac i gospodarstwo pozostały przynajmniej do 1894r.

Przed 1902r. dobra w Zabardowicach o powierzchni 440ha nabyła cukrownia z Brzegu (Zuckerfabrik Neugebauer & Co. in Brieg). Prawdopodobnie do końca drugiej wojny światowej pałac wraz z folwarkiem był częścią majątku tej firmy. W 1937r. posiadłość liczyła 439,5ha, w tym 370ha pól uprawnych, 30ha łąk, 9,5ha pastwisk, 6ha lasów, 13ha parku, 11ha dróg i podwórz gospodarczych. Gospodarstwem zarządzał inspektor Schulz. Trudno powiedzieć jaką funkcję pełnił pałac w Zabardowicach za rządów cukrowni z Brzegu. Być może był siedzibą właściciela zakładu, bądź też mieszkał w nim zarządca majątku. W 1945r. posiadłość zajęła Armia Czerwona. Od połowy lat pięćdziesiątych do 1991r. majątek należał do Państwowego Gospodarstwa Rolnego w Polwicy. W tym czasie w pałacu znajdowały się mieszkania pracowników i biura firmy. Po upadku PGR-u rezydencja wraz z folwarkiem znalazła się w gestii Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa, a następnie Agencji Nieruchomości Rolnych. Po 1991r. pałac w znacznym stopniu został zdewastowany. Około 2009r. wymieniono w budynku dach. Zabytek w 2012 roku pozostawał własnością ANR. W 2013 roku wrocławski oddział agencji sprzedał zespół pałacowo-parkowy prywatnemu inwestorowi, za nieco ponad milion złotych. Powierzchnie użytkowa rezydencji wynosi 745m², a działka na której zabytek jest położony liczy 3,5ha. W odnowionym pałacu miała powstać placówka rehabilitacyjno-medyczna wraz z zapleczem hotelowym. Niestety w kolejnych latach prywatny inwestor nie podjął żadnych prac remontowych i opuszczony budynek powoli niszczał. W nocy z 13 na 14 kwietnia 2019 roku w pałacu wybuchł pożar. Objął on dach jak i wnętrza budynku. Przez kilka godzin ogień gasiło 20 zastępów straży pożarnej. W sumie w akcji brało udział 80 strażaków z trzech powiatów: oławskiego, strzelińskiego i wrocławskiego. Konstrukcję zabytku uszkodził zarówno ogień jak i woda, której strażacy użyli do gaszenia pożaru.

Źródło: <https://www.palaceslaska.pl/>

Z życia wzięte opowieści mieszkańców.

1.

Krzyż został stworzony przez mieszkańca pochodzenia Niemieckiego, powstał jako ofiara za żonę która była w chorobie.

Pierwotny krzyż nie istnieje, jest to drugi krzyż postawiony przez tutejszych mieszkańców. Pod tym krzyżem co roku odbywały się nabożeństwa ku czci Matki Bożej – tzw. Majówki.

WŁADYSŁAWA SĄSIADA

2.

Cmentarz- Po II wojnie za cmentarzem znajdował się dół, osiedleni Polacy zasypali ten teren, ponieważ podczas pochówków stała woda w grobach, przez długi okres nie grzebano zmarłych.

Naprzeciw cmentarza stała stodoła należąca do kołchozu, niestety w 50-latach zniszczono ją doszczętnie.

Szkoła- powstała w 1956r była to 3- klasowa szkoła. Znajdowała się ona w jednej połowie budynku nr 18 Po roku czasu funkcjonowania nauczanie było do 4- klasy, ze wg. Na małą liczbę dzieci szkołę zlikwidowano.

Kolej folwarczna- kolej służyła do przewozu plonów z pól do PGR-u gdzie z stamtąd prowadziła do PKP Lizawice gdzie rozładowywano załadunek na pociąg. Pod koniec lat 50-tych tory wraz z wagonami zostały rozkradzione.

Sołtys- pierwszym sołtysiem był Pan Sulikowski po nim Bronisław Turowski, Antoni Buczyłowski, okres kiedy powstała spółdzielnia produkcyjna zlikwidowano sołectwa, zamiast sołtysa byli radni tą funkcję sprawował Józef Basiński. Po tym okresie utworzono Gromadzkie Rady Narodowe z siedzibą w Marcinkowicach. Kolejnymi sołtysami byli Marian Dawidowicz, Józef Lipiec i od 1994 r. Jan Buczyłowski.

Informacje ogólne – na przełomie lat 1940-1950 wioska nosiła nazwą Gorazdów, ale po 2-3 latach zmienioną na Zabardowice

JAN BUCZYŁOWSKI

3.

Cmentarz- powstał ok 1800 r. kiedyś znajdowało się dużo poniemieckich pomników podejrzewam że byli to mieszkańcy Zabardowic. Za cmentarzem znajdował się dół z którego wydobywano glinę, służącą do budowy domów, gdy w dole był wysoki poziom wody to w grobach też pojawiała się woda. Cmentarz poniemiecki został zdewastowany, w chwili obecnej chowani są Polacy.

PGR- w latach 1945-1952 majątek należał do Rosjan. Naczelnik i kierownik mieszkał w domu nr 18. Powstanie PGR miało miejsce w 1952r. naczelnikami byli : Kubiak, Kososki, Mrozowski. PGR był samodzielny i miał 450h po kilku latach działalności należał do dyrekcji w Marcinkowicach z główną siedzibą w Polwicy i Teodorowie.

Suszarnia liści i kolej- suszarnia liści mieściła się za miejscowości w stronę Lizawic, do niedawna były tam silosy, powstała w 1910-1915 r, znajdowało się tam waga i hala, niestety podczas wojny wszystko zburzono i rozkradziono.

Kolej folwarczna bardzo dobrze funkcjonowała, jej zadanie było zwożenie plonów a w szczególności buraków z pól na PKP do Lizawic.

Szkoła- powstała ok 1955r początkowo były trzy klasy którą prowadził Pana Owczarski ,po krótkim czasie powstała czwarta klasa dodatkowo nauczali Państwo Myszczyżyn , ze wg. Na małą liczbę dzieci szkołę przeniesiono do Sobociska.

Soltys- Najdłużej soltysem był Marian Dawidowicz, po tym czasie powstały spółdzielnie produkcyjne, po tym okresie stanowisko objął Pan Lipiec i Jan Buczyłowski.

Informacje ogólne- Polacy jak zaczęli zjeżdżać na te ziemie to wszyscy mieszkali w tzw. „czerwonym” bloku nr 31 po interwencji starosty ludzie zaczęli się osiedlać w wolnych domach. W pałacu znajdował się szpital i cały sztab gdzie od 1936r kierownikiem polowym był Szulc.

Po wojnie mieszkańcy przyczynili się do odbudowy Warszawy, ze zniszczonych budynków odzyskiwali cegłę i przewozili ją do Lizawic na PKP gdzie ładowano na transport kolejowy. Pierwsza droga do Oławy prowadziła przez Gaj Oławski, obecną drogę wybudowano w 1935 r. kostka była tylko do pól dojazdowych potem do Oławy droga szutrowa. Drogę do Lizawic zrobili Niemcy tzw. kocie łby z kamieni polnych.

Pomnik upamiętniających mieszkańców I wojny światowej stał na skrzyżowaniu dróg obok posesji nr.25 . Obok rosła potężna lipa płacząca. Pomnik zniszczono i zakopano między przystankiem autobusowym a stawem ppoż.

LESZEK RUSIŃSKI

4.

Informacje Ogólne- kopalnia piasku była na dolinie a gliny za cmentarzem.

Cmentarz przed wojną był podzielony na dwie części luterński i chrześcijański, kościoły znajdowały się chrześcijański w Sobocisku a luterński w Marszowicach.

Pierwszy rok szkolny miał miejsce w 1956r lub 1957r. Założycielem szkoły był Pan Owczarski który mieszkał w Oławie, pomagali prowadzić szkołę Pani Ostropolska i Państwo Myszczyzyn.

STANISŁAW SZYLER

Szlak św. Jakuba Via Regia (boczny) Oława – Zabardowice – Sobocisko

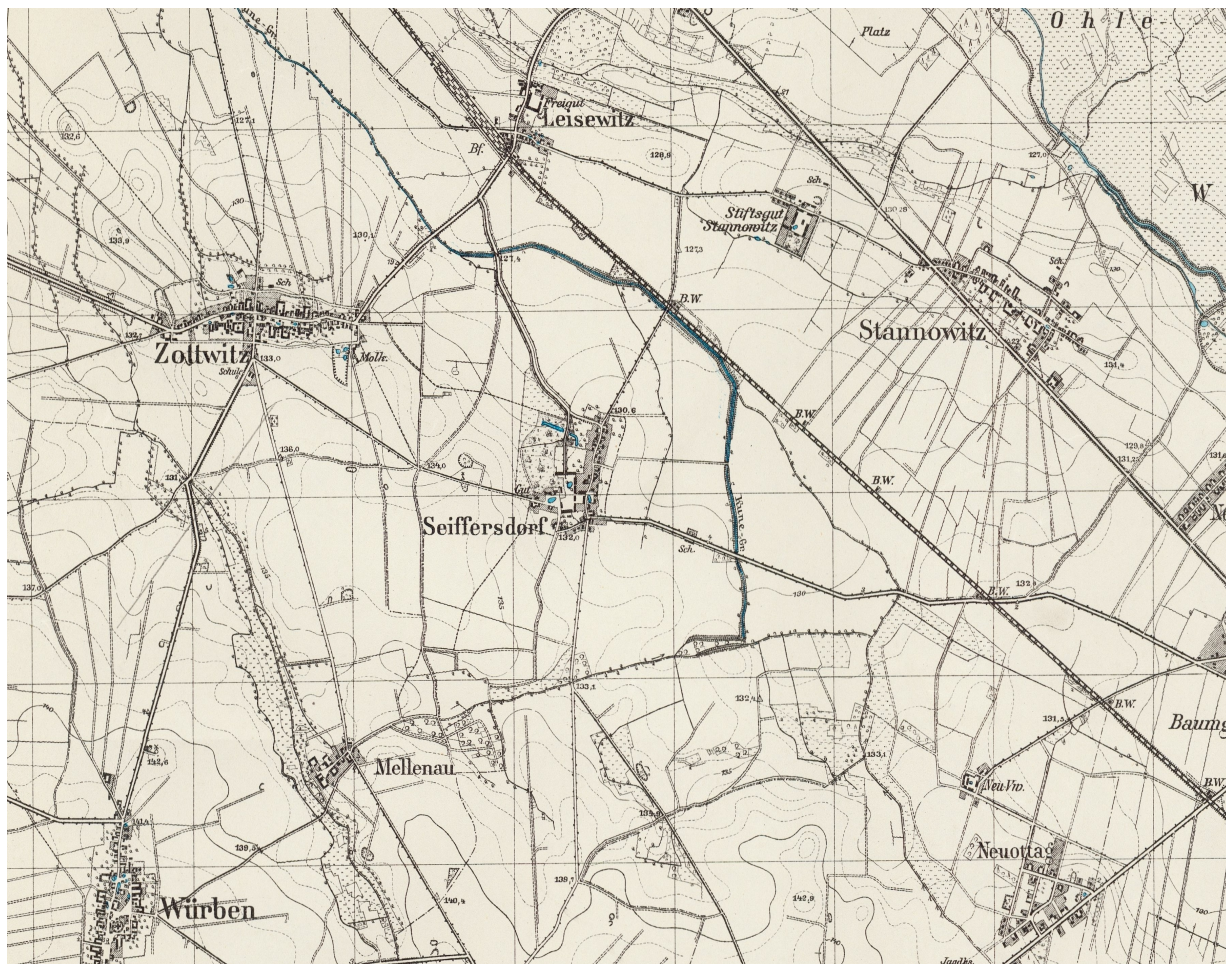
Odcinek alternatywnej trasy Szlaku św. Jakuba Via Regia. Biegnie szosą do Zabardowic a potem drogą polną do Sobociska, gdzie łączy się ze szlakiem głównym. Po drodze rynek z ratuszem i gotyckim kościołem MB Pocieszenia oraz pl. Zamkowy z barokowym pałacem i klasycystycznym kościołem św. Piotra i Pawła w Oławie, pałac w Zabardowicach oraz gotycki kościół w Sobocisku.

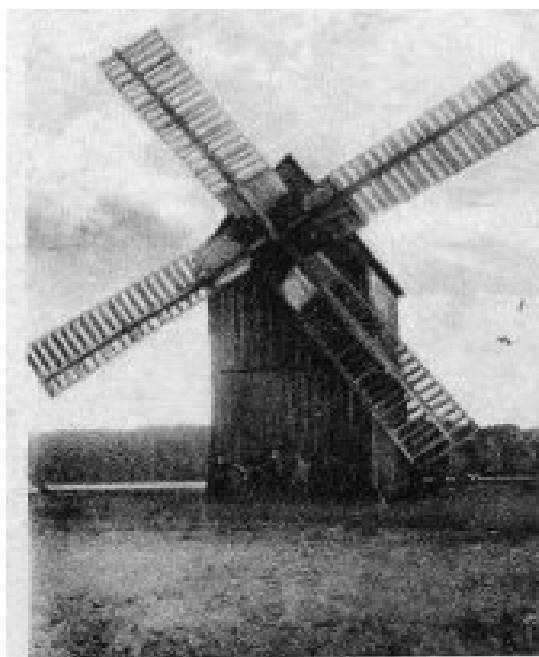

Oznaczenie drogi Św. Jakuba

MAPA ZOSTAŁA STWORZONA PRZEZ PRUSÓW W 1885r

Windmühle

Seiffersdorf
Krs. Ohlau

WIATRAK

Kriegerdenkmal

Gruss aus

POMNIK

Widokówka z 16.07.1912r

Pozostałości po kolejce folwarcznej

Pałac przed rokiem 1945

Pałac 2014r

Budynek nr 18.

dawniej szkoła i sklep

Budynek nr.18 rok 1987

Budynek nr 1

ZDJĘCIA Z 1987r

Źródło : Pamięć i Przyszłość
Pałac

Aleja; w głębi widoczny transformator

**Wzniesione po 1945 r. budynki mieszkalne dla pracowników
Stacji Hodowli Roślin**

**Budynki gospodarcze Stacji Hodowli Roślin w Zabardowicach - przed 1945 r.
należące do tamtejszego folwarku**

Wrak czołgu T-34 znajdował się nieopodal pałacu w Zabardowicach

Wzniesiony przed 1945 r. pawilon handlowy mieszczący sklep spożywczo-przemysłowy w Zabardowicach; obok budynek gospodarczy sprzed 1945 r.

Świetlica wiejska w Zabardowicach zaadaptowana z budynku dawnej obory folwarcznej

Budynek mieszkalny nr 5.

**Wzniesione po 1945 r. budynki mieszkalne dla pracowników
Stacji Hodowli Roślin w Zabardowicach**

**Metalowy krzyż
z figurką Chrystusa**

**Drewniany krzyż
z figurką Chrystusa
stojący obok domu nr 16**

**Autor i wykonawca:
Paweł Szyler**

Zabardowice - Październik 2021r.